

Dr Waław Kulczykowski

Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego

**Sprawozdanie z letnich imprez popularnonaukowych na Kaszubach,
zorganizowanych w Czarlinie – Skoczkanie nad jeziorem Wdzydze:
XVIII Letnich Spotkań z Nauką**

XVIII „Letnie Spotkania z Nauką” odbyły się w lipcu i w sierpniu 2020 roku w Ośrodku Pracy Twórczej Instytutu Budownictwa Wodnego PAN na Kaszubach we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym. „Spotkania” były współorganizowane przez Instytut Budownictwa Wodnego PAN (IBW PAN) w Gdańsku, Instytut Oceanologii PAN (IO PAN) w Sopocie, Radę Upowszechniania Nauki PAN w Warszawie oraz Uniwersytet Gdański reprezentowany przez Wydział Historyczny UG. W ramach „Spotkań”, pomiędzy 4 lipca a 22 sierpnia w każdą sobotę w godzinach wieczornych, odbywały się na terenie Ośrodka na leśnej polanie nad jeziorem imprezy składające się z bogato ilustrowanego wykładu popularnonaukowego, dyskusji oraz spotkania z wykładowcą. Nasze Spotkania miały również charakter kawiarenki naukowej, zatem przed wykładem dla naszych gości przygotowaliśmy bezpłatny poczęstunek w postaci kawy i herbaty oraz ciastek.

Nasze tegoroczne Spotkania, z uwagi na pandemię COVID-19, odbywały zgodnie z obowiązującym reżimem sanitarnym. Obowiązywały ograniczenia w przemieszczaniu się po terenie Ośrodka. Dla naszych słuchaczy była dostępna jedynie droga od bramy do "polany wykładowej" oraz Pawilonu Socjalnego. Zdezynfekowane krzesła były rozstawione zgodnie z wymaganymi odstępami. Goście zostali poproszeni o zachowanie wymaganego dystansu między innymi słuchaczami. W przypadku konieczności wygłoszenia wykładu w sali Pawilonu Socjalnego słuchaczom miały zostać rozdane jednorazowe maseczki. Nasza "kawiarenka" funkcjonowała wyłącznie przed wykładem i była obsługiwana przez jedną wyznaczoną osobę. Herbata, kawa oraz ciastka były podawane w zamkniętych, jednorazowych opakowaniach.

W bieżącym roku w ramach „Spotkań” wygłoszono 8 wykładów. Zróżnicowana tematyka oraz duże zaangażowanie wykładowców w przygotowanie i poprowadzenie

wykładu zaowocowało, zdaniem organizatorów i uczestników, wysokim poziomem imprezy. W 2020 roku program „Spotkań” przedstawiał się następująco:

1. 4 lipca 2020

"Wirusy" - Prof. Magdalena Fikus, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie

2. 11 lipca 2020

"Zatopiona amunicja: groza w głębinach czy papierowy tygrys?" - Dr hab. Jacek Beldowski, prof. IO PAN, Instytut Oceanologii PAN w Sopocie

3. 18 lipca 2020

"Pomorscy przestępcy w XIX w." - Mgr Radosław Kubus, Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego

4. 25 lipca 2020

"Interseksualność u babki byczej: wpływ czynników socjalnych czy zaburzeń hormonalnych" - Dr Ewa Sokołowska, Instytut Oceanologii PAN w Sopocie

5. 1 sierpnia 2020

"Dlaczego nie myślimy racjonalnie i co z tego wynika" - Prof. dr hab. Krzysztof Dołowy, Katedry Fizyki i Biofizyki Instytutu Biologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

6. 8 sierpnia 2020

"Rzymskie miasto w Tunezji: niezwykła historia w kamieniach ukryta" - Dr Karol Kłodziński, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego

7. 15 sierpnia 2019

"O nie-zwyczajnych fundamentach na dnie morza "- Dr hab. inż. Marek Kulczykowski, prof. IBW PAN, Instytut Budownictwa Wodnego PAN w Gdańsku

8. 22 sierpnia 2020

"„Krzyżacy na plan!” Kulisy powstania największej superprodukcji w historii polskiego kina" - Mgr Marcin Szumny, Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego

Wszystkie wykłady wygłoszono zgodnie z programem, przy dobrej pogodzie, w plenerze na leśnej polanie. W „Spotkaniach” uczestniczyli mieszkańcy województwa pomorskiego, zwłaszcza z gminy i miasta Kościerzyna, uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych, studenci, nauczyciele oraz wczasowicze z różnych rejonów Polski wypoczywający w okolicznych ośrodkach wypoczynkowych i domkach letniskowych na Kaszubach. Na wykłady dojeżdżali również mieszkańcy z odległego o ok. 100 km Trójmiasta. Czas trwania pojedynczej imprezy wynosił około 3 godzin. Frekwencja na tegorocznych Spotkaniach z Nauką” była dobra – pomimo obaw związanych z pandemią COVID-19 - w wykładach uczestniczyło przeciętnie około 40÷60 słuchaczy. Niezależnie od frekwencji, po każdym z wykładów (z wyjątkiem wykładu w dniu 4 lipca) miały zawsze miejsce długie dyskusje uczestników z wykładowcą. Świadczyło to o tym, że taki nietypowy model edukacji jest akceptowany przez słuchaczy i pozwala na łatwe i przyjemne przyswojenie przekazywanej wiedzy. Należy zatem uznać, że w trakcie tegorocznych „Letnich Spotkań z Nauką” w pełni zrealizowano założone cele polegające na popularyzacji nauki rozwijanej w polskich uczelniach i instytutach naukowych, wśród uczestników z możliwie szerokiego przekroju społecznego.

W celu rozpropagowania wydarzenia został przygotowany dedykowany plakat, który został rozwieszony w budynkach na całym kampusie Uniwersytetu Gdańskiego, w pubach na terenie Gdyni, na terenie Ośrodka Pracy Twórczej IBW PAN w Czarlinie-Skoczkanie, na terenie ośrodka wypoczynkowego Politechniki Gdańskiej w Czarlinie oraz w miejscowościach Czarlina, Skoczkowo, Grzybowo, Wdzydze Kiszewskie, Kościerzyna i okolicach. Na terenie Ośrodka Pracy Twórczej IBW PAN rozwieszono zostały banery z logotypami organizatorów (IBW PAN, IO PAN, RUN PAN, UG oraz Wydział Historyczny UG). Również od strony jeziora rozwieszony został baner informujący o odbywającym się wydarzeniu. Informacja o „Spotkaniach” wyświetlana była również na dwóch telewizorach znajdujących się w głównym holu budynku Wydziału Historycznego UG. Ponadto wydarzenie było promowane w Internecie: na stronie [www Letnich Spotkań z Nauką](http://osrodek.ibwpan.gda.pl/index.php/lsn/) (<http://osrodek.ibwpan.gda.pl/index.php/lsn/>), na stronie [www Uniwersytetu Gdańskiego](http://www.univ.gda.pl/) i Wydziału Historycznego UG, a także na stronach Instytutu Budownictwa Wodnego PAN oraz Instytutu Oceanologii PAN. Wydarzenie reklamowane było także przy użyciu mediów społecznościowych (Facebook Letnich Spotkań z Nauką oraz Wydziału Historycznego UG), gdzie regularnie publikowane były informacje o zbliżających się wykładach, sylwetki wykładowców i fotorelacje.

Krótkie informacje o poszczególnych wykładach:

- streszczenie (omówienie) wykładu było dostarczone przez wykładowcę;
- obszerna fotorelacja na stronie: <http://osrodek.ibwpan.gda.pl/index.php/lsn/lsn2019/>

4 lipca 2020 - Prof. Magdalena Fikus, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie

"Wirusy"

Uwaga: Ponieważ Pani profesor Fikus jest osobą z grupy największego ryzyka zagrożenia zdrowia wirusem COVID-19, dlatego w bieżącym roku Wykładowca i Organizatorzy zdecydowali się na przygotowanie wykładu "wirtualnego". Pani Profesor, we współpracy z pracownikami Centrum Nauki "Kopernik" w Warszawie i Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego, przygotowała wykład "multimedialny" z powodzeniem odtworzony w czasie Inauguracji Letnich Spotkań z Nauką w 2020 roku.

Streszczenie:

Temat wirusów, z uwagi na pandemię COVID -19, jest tematem obecnie bardzo nośnym i nie mógł się nie pojawić na naszych Spotkaniach. Wirusy są praktycznie wszędzie, w naszych ciałach i środowisku. Szacuje się, że biomasa wirusów oceanach jest większa od masy całej populacji słoni na Ziemi.

Środowisko naukowe zareagowało na pandemię aktywną współpracą bardzo wielu dziedzinach nauki. Można powiedzieć, że ten wirus, oprócz stworzenia ogromnego zagrożenia dla zdrowia ludzi, bardzo przyczynił się do rozwoju nauki. O tym również powiemy na naszym wykładzie.

11 lipca 2020 - Dr hab. Jacek Beldowski, prof. IO PAN, Instytut Oceanologii PAN w
Sopocie

"Zatopiona amunicja: groza w głębinach czy papierowy tygrys? "

Streszczenie:

Prezentacja przedstawi pochodzenie zatopionej amunicji w Bałtyku, historię badań nad tym problemem, a także stan wiedzy dotyczących jej rozmieszczenia, rozprzestrzeniania i wpływu na abiotyczne i biotyczne elementy środowiska. Przedyskutowany zostanie także wpływ amunicji na ludzi i ludzi na amunicję, sposoby szacowania ryzyka, oraz możliwe sposoby rozwoju sytuacji w przyszłości.

18 lipca 2020 - Mgr Radosław Kubus , Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego

"Pomorscy przestępcy w XIX w. "

Streszczenie:

Pierwsza połowa wieku XIX przynosi dla terenu Pomorza, znajdującego się wówczas pod zaborem pruskim, wiele istotnych zmian. Z jednej strony jest to okres rozwoju gospodarczego i modernizacji z drugiej zaś czas kryzysu, będącego konsekwencją wojen napoleońskich, w przypadku obszaru Żuław powodzi, a także szerzących się chorób epidemicznych, takich jak ospa czy cholera. Do tego dochodziły liczne nieurodzaje lat 40. XIX wieku. Wszystko to wpływało na wzrost liczby przestępstw. Trzymani w domach poprawy, twierdzach oraz powiatowych więzieniach przestępcy często dopuszczali się ucieczki. Władze pruskie wystawiały w związku z tym listy gończe za uciekinierami, publikowane następnie w rejencyjnych dziennikach urzędowych. Analiza owych listów gończych pozwala w dużym stopniu przedstawić wizerunek przestępcy sprzed niemal 200 lat. Dzięki temu możemy dowiedzieć się skąd pochodzili pomorscy przestępcy, w jaki sposób ubierali się, jakie cechy charakteru i wyglądu posiadali. Ponadto możemy również przybliżyć okoliczności, w których dochodziło do ucieczek z ośrodków odosobnienia oraz zbrodnie których dopuszczali się delikwenci, z których znaczną część stanowili recydywiści. Poza przedstawieniem pomorskiego środowiska przestępczego, w wystąpieniu omówione zostaną również kary stosowane za konkretne przewinienia zasądzone wobec przestępców, ze szczególnym uwzględnieniem kar śmierci, wraz z obowiązującą na Pomorzu do połowy XIX wieku praktyką łamania kołem delikwentów dopuszczających się szczególnie brutalnych zbrodni.

25 lipca 2020 – Dr Ewa Sokółwska, Instytut Oceanologii PAN w Sopocie

"Interseksualność u babki byczej: wpływ czynników socjalnych czy zaburzeń hormonalnych"

Streszczenie:

Babka bycza (*Neogobius melanostomus*), pierwotnie występująca w rejonie morza Kaspijskiego, „przywędrowała” do Bałtyku na początku lat 90-tych, najprawdopodobniej wraz z wodami balastowymi statków. Szybkie rozprzestrzenianie w wodach Zatoki Gdańskiej, a także ekspansja do wód słodkich, spowodowały, że została uznana za gatunek inwazyjny. Dzięki dużej odporności na zmienne warunki środowiska, a także skutecznej strategii rozrodu zaczęła dominować w wodach przybrzeżnych Zatoki. Babka odbywa tarło w sezonie wiosenno-letnim, jest gatunkiem rozdzielнопłciowym z widocznym w okresie rozrodu dymorfizmem płciowym; samiec tego gatunku sprawuje opiekę nad złożoną ikrą oraz narybkiem.

Interseksualność polega na jednoczesnym występowaniu żeńskich i męskich komórek rozrodczych w gonadach organizmów rozdzielнопłciowych. Występowanie osobników interseksualnych stwierdzono w trakcie eksperymentu mającego na celu zbadanie zachowań samców i samic babek w okresie rozrodu. Eksperyment przeprowadzono w Stacji Morskiej w Helu. W czasie wykładu dowiemy się, czy pojawienie się osobników interseksualnych było efektem zachodzących interakcji socjalnych między osobnikami w grupie, czy też wynikiem działania związków estrogenopodobnych obecnych w wodach Zatoki Gdańskiej.

**1 sierpnia 2020 - Prof. dr hab. Krzysztof Dołowy, Katedra Fizyki i Biofizyki Instytutu
Biologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie**

"Dlaczego nie myślimy racjonalnie i co z tego wynika "

Streszczenie:

Człowiek na co dzień rzadko posługuje się racjonalnym myśleniem. Korzysta raczej z myślenia automatycznego, wykształconego przez ewolucję i doświadczenia życiowe. Laureat Nagrody Nobla z 2002 roku Daniel Kahneman nazywa te dwa sposoby podejmowania decyzji Systemem 1 (ewolucyjny, szybki, automatyczny) i Systemem 2 (wyuczony, powolny, bardzo męczący). System 2 (racjonalne myślenie) w naszym mózgu działa marnie i niechętnie. Jeżeli tylko można uniknąć myślenia, przerycamy podejmowanie skomplikowanych decyzji na System 1 (wykształcony przez ewolucję) lub podążamy za innymi. Nie wierzycie? Za chwilę przejdziemy do testów. To Wasz umysł będzie testowany! Musicie wziąć kartkę papieru i ołówek.

8 sierpnia 2020 - Dr Karol Kłodziński, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego

"Rzymskie miasto w Tunezji: niezwykła historia w kamieniach ukryta"

Streszczenie:

Referat będzie poświęcony wynikom badań epigraficznych, przeprowadzonych w sierpniu i wrześniu 2019 roku przez polsko-tunezyjską misję archeologiczną w rzymskim mieście Mustis (Henchir el Mest) w północnej Tunezji, położonym 120 km od Tunisu i 12 km od Thugga – słynnego stanowiska archeologicznego wpisanego w 1997 roku na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Badania nad inskrypcjami łacińskimi to ważna część szerszego projektu archeologicznego, organizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Tunisie i Uniwersytet Warszawski. Okolice Mustis to jeden z najbardziej zurbanizowanych terytoriów nie tylko prowincji rzymskiej Afryka Prokonsularna, ale również całego Cesarstwa Rzymskiego (aż 14 miast – w tym Mustis – znajdowało się w promieniu 13 km od Thugga). Jest to obszar niezwykle bogaty w inskrypcje łacińskie, które w ogromnej większości możemy datować na okres wczesnego Cesarstwa Rzymskiego, a dokładnie na okres od rządów cesarza Augusta aż po koniec panowania cesarzy z dynastii Sewerów (27 r. p.n.e.–235 r. n.e.). Inskrypcje antyczne są niezwykle cennym, bezpośrednim źródłem historycznym, szczególnie ważnym w badaniach nad różnymi dziedzinami życia ludzi antyku, od spraw gospodarczych przez religijne aż po wojskowe. We współpracy z dr. Mohammedem Abidem z Uniwersytetu Manouba w Tunisie przygotowałem inwentarz 147 inskrypcji łacińskich (w ogromnej większości nagrobnych), co – jak można sądzić – stanowi jedynie niewielką część materiału epigraficznego z tego obszaru. Prezentowany referat będzie zawierał prezentację i omówienie najbardziej interesujących przykładów nowo odkrytych inskrypcji. Link do audycji w Polskim Radiu: <https://www.polskieradio.pl/7/5098/Artykul/2464654,Sukces-polskich-archeologow-Wazne-odkrycie-w-Tunezji>

**15 sierpnia 2020 - Dr hab. inż. Marek Kulczykowski, prof. IBW PAN, Instytut
Budownictwa Wodnego PAN w Gdańsku**

"O nie-zwyczajnych fundamentach na dnie morza "

Streszczenie:

W trakcie tego Spotkania porozmawiamy o fundamentach – często niewidocznej lecz bardzo istotnej części każdej budowli. Umieszczona pod ziemią zapewnia stabilność , trwałość i bezpieczeństwo użytkowania zasadniczej konstrukcji. Dowiemy się jak fundamenty przenoszą obciążenia od budowli na podłoże. Poznamy różne rodzaje fundamentów stosowane w warunkach lądowych oraz morskich. Więcej uwagi poświęcimy pewnej konstrukcji fundamentu, która pozwala mu nie tylko przenosić obciążenia dociskające lecz również pełnić rolę kotwicy przypadku wystąpienia sił odrywających od dna

22 sierpnia 2020 - Mgr Marcin Szumny, Wydział Historyczny Uniwersytetu
Gdańskiego

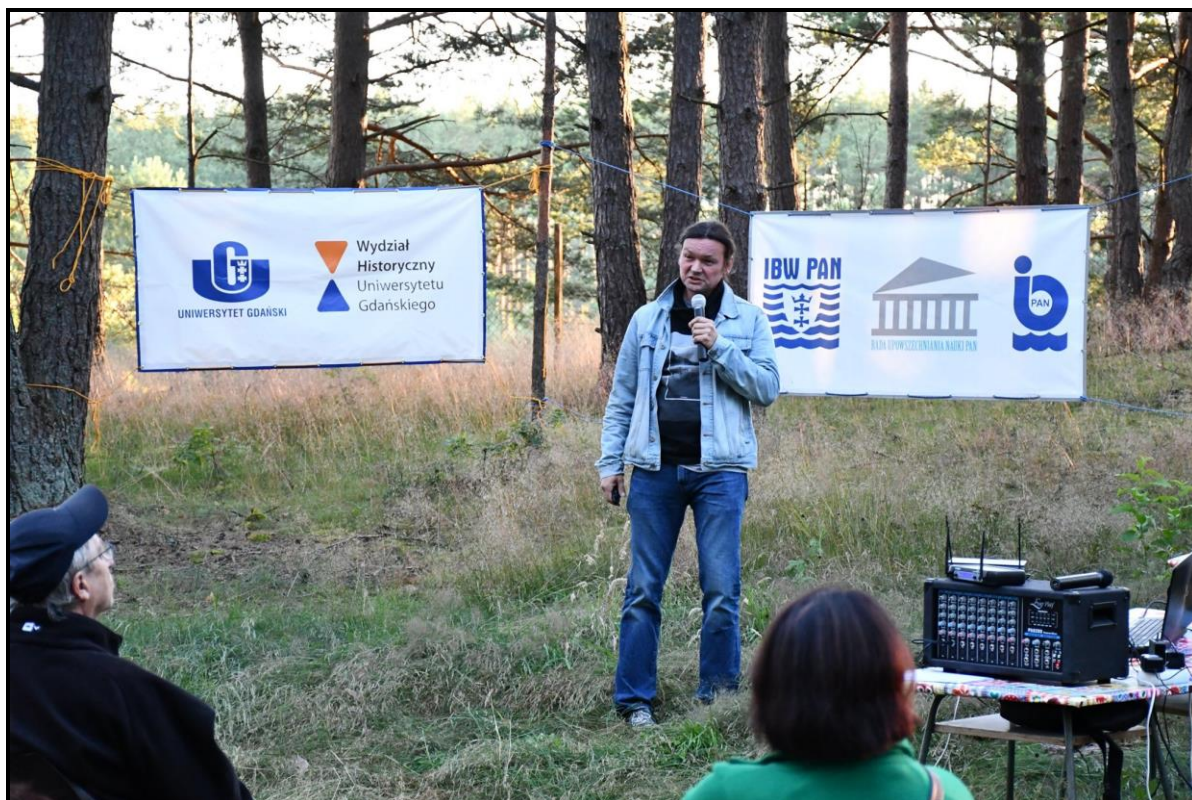
*„Krzyżacy na plan!”
Kulisy powstania największej superprodukcji w historii polskiego kina”*

Streszczenie:

„Krzyżacy” w reżyserii Aleksandra Forda to pierwsza polska superprodukcja. Film został oparty na motywach słynnej powieści Henryka Sienkiewicza, a powstał na zlecenie władz Polski Ludowej, żeby uczcić 550. rocznicę bitwy pod Grunwaldem. Pomimo widocznego wpływu propagandy komunistycznej przełomu lat 50. i 60. XX wieku, do dziś pozostaje on jedną z najchętniej oglądanych polskich produkcji. Z oficjalnych zestawień wynika, że film ten obejrzało na wielkim ekranie ponad 32 miliony widzów, co stanowi absolutny rekord frekwencyjny w historii polskiego kina. W założeniu „Krzyżacy” mieli przyćmić wszystkie dotychczasowe realizacje rodzimej kinematografii, przede wszystkim z uwagi na niespotykany wcześniej rozmach inscenizacyjny oraz ogromne wsparcie finansowe ze strony państwa. Zdjęcia do filmu, którego budżet wynosił 33 miliony ówczesnych złotych, rozpoczęły się na początku sierpnia 1959 r., a zakończone zostały w marcu 1960 r., czyli na cztery miesiące przed oficjalną premierą! Sceny we wnętrzach powstały w Wytwórni Filmów Fabularnych w Łodzi, natomiast ujęcia plenerowe głównie na Kociewiu, w okolicach Starogardu Gdańskiego. W filmie wystąpiło kilkudziesięciu wybitnych polskich aktorów i aktorek, m.in. Andrzej Szalawski, Henryk Borowski, Aleksander Fogiel, Emil Karewicz, Leon Niemczyk czy Lucyna Winnicka. Do pracy zaangażowano kilkanaście tysięcy statystów, wyprodukowano niezliczone ilości rycerskiego uzbrojenia, uszyto ponad 18 tysięcy kostiumów oraz wynajęto prawie 350 koni. Specjalnie do tego przedsięwzięcia zakupiono też najnowsze taśmy filmowe. Całość nakręcono w formacie panoramicznym przy zastosowaniu szerokokątnych obiektywów, niezbędnych zwłaszcza przy realizacji scen batalistycznych. Wielka produkcja w dziejach polskiej kinematografii to zarazem bogactwo historii o kulisach jej powstawania, których część urosła już do rangi legendy. Twórcom filmu nie udało się uniknąć kilku potknięć realizatorskich (znikający pas króla Jagiełły!). Poza tym sami aktorzy oraz statyści przez lata opowiadali o swoich zabawnych przygodach na planie zdjęciowym. O tych ciekawostkach, a także o tym, gdzie faktycznie kręcono „Krzyżaków” i czy rycerze walczyli w plastikowych zbrojach, drewnianymi mieczami i gumowymi toporami, będzie można usłyszeć podczas wykładu, który wygłoszony zostanie z okazji 60. rocznicy premiery tego filmu.

Banery z logotypami Organizatorów oraz plakat:

Wykład prof. Jacka Beldowskiego (11 lipca 2020 r.)

Wykład mgr. Radosława Kubusa (18 lipca 2020 r.)

Wykład dr Ewy Sokołowskiej (25 lipca 2020 r.)

Wykład prof. Krzysztofa Dolowego (1 sierpnia 2020 r.)

Wykład dr. Karola Kłodzińskiego (8 sierpnia 2020 r.)

Wykład prof. Marka Kulczykowskiego (15 sierpnia 2020 r.)

Wykład mgr. Marcina Szumnego (22 sierpnia 2020 r.)

XVIII

LETNIE SPOTKANIA Z NAUKĄ

4 LIPCA

Wirusy
Prof. Magdalena Fikus

11 LIPCA

**Zatopiona amunicja:
groza w głębinach czy papierowy tygrys?**
Prof. Jacek Bełdowski

18 LIPCA

**Pomorscy przestępcy
w XIX w.**
Mgr Radosław Kubus

25 LIPCA

**Interseksualność u babki byczej:
wpływ czynników socjalnych czy zaburzeń
hormonalnych?**
Dr Ewa Sokołowska

1 SIERPANIA

**Dlaczego nie myślimy racjonalnie
i co z tego wynika**
Prof. Krzysztof Dołowy

8 SIERPANIA

**Rzymskie miasto w Tunezji:
niezwykła historia w kamieniach ukryta**
Dr Karol Kłodziński

15 SIERPANIA

**O nie-zwyczajnych fundamentach
na dnie morza**
Prof. Marek Kulczykowski

22 SIERPANIA

**„Krzyżacy na plan!”
Kulisy powstania największej
superprodukcji w historii polskiego kina**
Mgr Marcin Szumny

fb.com/LetnieSpotkaniaZNauka

LIPIEC - SIERPIEŃ 2020

KAŻDA SOBOTA, GODZ. 20.00

OŚRODEK PRACY TWÓRCZEJ IBW PAN, CZARLINA-SKOCZKOWO

K. WĄGLIKOWIC, POWIAT KOŚCIERZYNA

Plakat XVIII Letnich Spotkań z Nauką